

2020-12-09

Dnr 608-2020/21

Direktiv för en parlamentarisk utredning om riksdagens arbete under coronapandemin

Sammanfattning

En parlamentariskt sammansatt kommitté sammankallas med uppdrag att genomföra en uppföljning av riksdagens och Riksdagsförvaltningens arbete under coronapandemin.

Kommittén ska biträdas av en sekreterare och experter.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2021.

Bakgrund

Sedan våren 2020 pågår i Sverige, liksom i övriga delar av världen, en spridning av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Världshälsoorganisationen har förklarat att smittspridningen är ett internationellt hot mot människors hälsa och en pandemi.

Pandemin och försöken att begränsa smittspridningen har haft stora konsekvenser för hela samhället. Även riksdagen och dess beslutsprocesser har påverkats. Riksdagen och Riksdagsförvaltningen har vidtagit ett antal åtgärder som syftar till att säkerställa att den parlamentariska processen och stödet till denna fungerar oavsett situation samt till att så långt som möjligt begränsa smittspridningen. Som exempel kan nämnas att riksdagens partier i mars 2020 kom överens om att ändra riksdagens arbetssätt så att endast 55 ledamöter medverkar under omröstningarna i kammaren. Antalet suppleantplatser i utskotten utökades också kraftigt så att det blev möjligt för i princip alla ledamöter att tjänstgöra i alla utskott. Riksdagsförvaltningen inrättade i mars 2020 en krisledningsorganisation för att samordna arbetet med att säkerställa stödet till den parlamentariska processen och hindra smittspridning på lång och kort sikt.

Pandemin och överenskommelsen om de ändrade arbetssätten har haft konsekvenser för utskottens och EU-nämndens sätt att arbeta eftersom färre ledamöter än vanligt har varit på plats i riksdagen. Mot bakgrund av den uppkomna situationen tog konstitutionsutskottet initiativ till en ändring i riksdagsordningen som gör det möjligt för ledamöter att delta på distans vid sammanträden i utskotten om det finns synnerliga skäl och i EU-nämnden om det finns särskilda skäl (tilläggsbestämmelse 7.16.1, se bet. 2019/20:KU16, rskr. 2019/20:315).

Konstitutionsutskottet föreslog genom ett tillkännagivande till riksdagsstyrelsen den 12 november 2020 att det skulle genomföras en uppföljning av riksdagens arbete under coronapandemin. Kammaren beslutade den 18 november 2020 att bifalla utskottets förslag (bet. 2020/21:KU13, rskr. 2020/21:54).

Uppdraget

En parlamentariskt sammansatt kommitté under ledning av en opartisk ordförande sammankallas för att genomföra en uppföljning av riksdagens och Riksdagsförvaltningens arbete under coronapandemin.

En uppföljning av de vidtagna åtgärderna och av riksdagens och Riksdagsförvaltningens arbete under pandemin kommer att ge ett värdefullt underlag för lärdomar om de arbets- och beslutsprocesser som ägt rum. Sådana lärdomar kan vara ett stöd vid bedömningen av behovet av eventuella förändringar av dessa

processer vid extraordinära händelser, men också för arbetet under normala förhållanden. Kommittén bör peka på lärdomar av de slagen.

Uppföljningen ska avse flera perspektiv på hur riksdagsarbetet har påverkats av pandemin.

Det första perspektivet gäller riksdagen som beslutsorgan. Coronakrisen har ställt krav på snabb hantering i den parlamentariska processen. Arbetsformerna har behövt anpassas för att minska risken för smittspridning. Uppföljningen ska inriktas mot hur upprätthållandet av riksdagens statsrättsliga funktioner (lagstiftning, budget och kontroll samt hantering av EU-frågor) har fungerat. Fokus ligger här på arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Det andra perspektivet gäller ledamöternas förutsättningar att utöva riksdagsuppdraget. Ledamöternas fysiska frånvaro från riksdagens lokaler kan antas ha påverkat inte bara deltagandet i kammar- och utskottsarbetet utan även förutsättningarna för ledamotsuppdraget i stort (exempelvis kontakterna med riksdagsgrupper och partikanslier och med väljare och intresseorganisationer samt arbetet med internationella frågor). En uppföljning utifrån ett sådant perspektiv ska inriktas på hur ledamöterna har kunnat utöva riksdagsuppdraget på individnivå.

Det tredje perspektivet avser Riksdagsförvaltningens stöd och service till den parlamentariska processen under den pågående pandemin. De nya förutsättningarna har skapat krav på ny teknik och förändrade arbetsprocesser i riksdagen. Till exempel har förvaltningen på kort tid behövt införa nya digitala lösningar. Ett antal åtgärder har behövt vidtas för att minska risken för smittspridning. Fokus i uppföljningen i denna del ligger på hur förvaltningen i den uppkomna situationen har utfört de uppgifter som har en direkt koppling till den parlamentariska processen och ledamotskapet.

I uppdraget ingår att kartlägga och beskriva vilka åtgärder, förändringar och anpassningar av beslutsprocesser, arbetsformer och servicefunktioner som har vidtagits och genomförts i riksdagen och Riksdagsförvaltningen samt att redovisa och belysa konsekvenserna av dessa för riksdagsarbetet och riksdagens ledamöter. Uppföljningen bör i första hand omfatta åtgärder och beslut under 2020. Kommittén ska vara fri att själv lägga upp sitt arbete och bör vara oförhindrad att redovisa samtliga iakttagelser som kartläggningen ger upphov till. I uppdraget ingår dock inte att lämna förslag till författningsändringar.

Kommittén ska redovisa sin utredning i ett betänkande som riksdagsstyrelsen sedan överlämnar till riksdagen för bedömning och beslut. I kommitténs betänkande kan det finnas myndighetsinterna frågor som bör följas upp och som inte är sådana att riksdagen behöver ta ställning till dem. I dessa fall ansvarar Riksdagsförvaltningen för att bedöma behovet av ytterligare åtgärder.

Organisation och tidsram

Kommittén ska ledas av en opartisk ordförande och därutöver bestå av tolv riksdagsledamöter som talmannen utser efter nominering från riksdagsgrupperna. Tre ledamöter ska utses från Socialdemokraternas riksdagsgrupp, två ledamöter vardera ska utses från Moderaternas och Sverigedemokraternas respektive riksdagsgrupper och en ledamot vardera ska utses från Centerpartiets, Vänsterpartiets, Kristdemokraternas, Liberalernas och Miljöpartiets respektive riksdagsgrupper.

Riksdagsdirektören utser sekreterare, experter och annat biträde åt kommittén och fastställer kommitténs budget.

Kommittén ska inleda sitt arbete så snart som möjligt. Uppdraget ska redovisas för riksdagsstyrelsen senast den 30 november 2021.